

Tomislav Ivančić

# OTKRIĆE DUHOVNE TERAPIJE

Zaklada Tomislav Ivančić  
Zagreb, 2023.



# UVOD

Istina će vas osloboditi, rekao je Isus iz Nazareta. Tko otkriva istinu, otkrit će i slobodu. Udaljavanje od istine udaljavanje je od slobode. Ideologije zarobljavaju čovjeka i društvo, a istina oslobađa.

Ateizam je na dulje razdoblje neodrživ. On je vjerovanje da Boga nema. Ateistički je stav znak da nedostaje iskustvo Božje prisutnosti, te je ateizam simptom duhovne krize. Jednako je neodrživo ignoriranje duha. Očito je da čovjek neizmjereno nadilazi samoga sebe, da ne živi samo u imanenciji nego u transcendenciji. Smisao života čovjek nalazi samo u transcendenciji. Imanencija i transcendencija nisu dva odvojena područja, nego su jedno u drugom sadržani. Duša i tijelo jedan su jedinstveni čovjek. Nisu to dva čovjekova dijela, niti dva čovjekova odvojena područja, nego prožimaju jedno drugo i čine jednog čovjeka. Čovjekova osobnost spada u jedinstvenu cjelinu čitave stvarnosti čovjeka. Filozofske oznake bitka kao *unum*, *bonum*, *verum* i *pulchrum* (jedno, dobro, istinito i lijepo), označuju jedinstvenost i svake ljudske jedinke.

Čovjekova osobnost čini jedinstvenim sve elemente čovjekova bića. Savjest je organ za spoznaju dobra, a dobro je isto što i bitak, što i egzistencija. Intelpekt je pak organ za spoznaju istine, a istina i realnost se poklapaju. Sve što opstoji, prožeto je inteligencijom, zato je sve realno spoznatljivo. Bitak i istina se pokrivaju. Srce je mjesto čovjekovih vrlina i kreposti, koje ukrašavaju čovjekov bitak, čine ga privlačnim i lijepim. Te transcendentne vrednote nadilaze tjelesno-psihičku razinu čovjekova bića. Zato je, s određenim oprezom, potrebno govoriti o tri razine čovjekova bića, o tijelu, psihi i duhu. Tada izražavamo svestranost čovjeka, a to znači njegovu povezanost s materijalnim svijetom, njegovo sudjelovanje u psihičkom životu ili živoj prirodi i njegovo sudjelovanje u duhovnom životu. Sveto pismo kaže da je čovjek kruna svega stvaranja. U njemu je prisutno sve stvorenje, materijalne, psihičke i duhovne naravi. Ignorira li čovjek jedno od tih područja, ili prema kojemu od njih postupa neprijateljski, bitno je okrnjen te ne može o sebi izreći potpunu istinu. Držimo li u vidu sva ta tri područja, tada je jasno da čovjek može istraživati materijalni svijet, ali jednako tako psihički, i ne manje duhovni. Budući da je čovjek osoba, a to znači duhovno biće, onda je realno da može komunicirati s duhovnim bićem, s autorom samoga sebe i prirode. Antiteizam je stoga morao uvijek doživljavati neuspjeh. Jednostavno zato što nije istinit. Ne može se na duge staze nekoga prisiliti da ono što je bijelo nazove crnim. Ateizam, ako je odraz traženja, prije ili kasnije naći će istinu i komunikaciju s apsolutnim duhom. U nalaženju svoga izvora

i cilja, čovjekov se duh može smiriti i čovjekov život može naći svoj izvor i mir. Marksističko-ateistički režimi prijetili su da će osvojiti čitav svijet. Temeljili su se na ljudskom duhu, a duh je vrtlog energije i snage. Oni su bili neka vrsta vjere. No istovremeno, ateistički su režimi morali pasti, razoriti i srušiti sami sebe, jer nisu imali ni temelja ni cilja. Oni su odbacili apsolutnog duha, odbacili Boga, na taj način postali ograničeni, nemoćni, te tako sami u sebi sadržavali klicu samouništenja. Snaga religija leži u traženju apsolutnog bića i u komuniciranju s njime. Neuništivost Crkve leži na obećanju koje je dao Isus Krist, koji je Bog i čovjek: "Ja sam s vama u sve dane do svršetka svijeta." U tim riječima leži snaga za neuništivost: "Ne bojte se, ja sam pobijedio svijet" (usp. Mt 28,20 i Iv 16,33). Čovjek je cjelovit ako u sebi sadržava horizontalnu i vertikalnu liniju. Ta cjelovitost obećava mu cjelovitost zahvata na svim područjima života.

Duh se ne iscrpljuje samo u nekim djelatnostima čovjeka. Njegovo djelovanje ne može se ograničiti samo na filozofska istraživanja, na umjetnost i religiju. Filozofija je istraživanje smisla postojanja, istraživanje izvornog bitka. Umjetnost želi izraziti bezgraničnost ljepote, a religija komunicirati s onim koga umjetnost i filozofija naznačuju. Duh je posvuda, on sve drži na okupu, u funkciji, u osmišljenosti. Zato ga treba svestrano istraživati.

Isus iz Nazareta živio je naš ljudski život, nama u svemu jednak osim u grijehu. On kao apsolutni duh, kao Sin Božji, pokazuje da je osobni život duhovan. Njegov dolazak na zemlju, među nas ljude, bio je prvenstveno usmjeren na liječenje

čovjekova duha. On je došao spasiti izgubljeno, okupiti raspršeno, liječiti slomljena srca. Jednom riječju, došao je spašavati. Od njega možemo učiti što je duh, kako se duh liječi i kako se duhovno živi. On je riječima izražavao zakonitosti duha a svojim ga djelima liječio. Riječju je liječio fizičke i psihičke bolesti, pošao je na križ, umro i uskrsnuo, te poslao Duha Svetoga da bi spasio čovjeka kao cjelinu i izliječio njegov duh koji omogućuje cjelinu čovjekova bića. Duh naime prožima i drži sve u čovjeku. Izveo nas je iz svijeta razaranja, odvojenosti od Boga kao apsolutne egzistencije, iz nemoći i besmisla. Liječio je čovjekov duh tako da je praštao, izgonio zle duhove i omogućavao vjeru. Zato je govorio onima kojima je pomogao: vjera te tvoja spasila. On je tražio obraćenje kao zaokret čovjekova bića od negativnog prema pozitivnom, od nečovječnog prema humanom, od mržnje prema ljubavi, od mraka prema svjetlu. Liječio je čovjekov duh i pokazao na kojim se putevima nalazi terapija duha.

Sve što je Isus učinio za čovjeka i što je donio čovječanstvu, ostavio je Crkvi. Tako Crkva spašava čovjeka, ona djeluje na duhovnom području čovjekova bitka, ima moć liječiti čovjekov duh, čovjeka privoditi duhovnom zdravlju. Zlo okrnjuje i razara čovjekov duh, a dobro ga iscjeljuje i nanovo izgrađuje. Obraćenje je izlazak iz duhovne bolesti i okretanje prema zdravlju. Spasenje i liječenje čovjekova duha upotpunjuju se. Tko je spašen, ulazi u mogućnost liječiti rane koje je nespaseno razdoblje života ostavilo na čovjeku. Tko se liječi, a to znači tko prihvaća dobro a ostavlja zlo, prihvaća pravdu a napušta

nepravednost, ulazi u područje spasa. Liječenje čovjekova duha čini spasenje cjelovitim, ili potvrđuje čovjekov spas. Ako kažemo da je liječenje čovjekova duha ujedno utvrđivanje njegova spasa, oslobađanje ugroženosti toga spasa, onda smo na toj liniji. Sv. Petar kaže: "Zato, braćo, to revnije nastojte učvrstiti svoj poziv i izabranje: to čineći nećete posrnuti nikada! Tako će vam se bogato osigurati ulazak u vječno kraljevstvo Spasitelja našega Isusa Krista" (2 Pt 1,10-11). Kako se to može učvrstiti poziv i osigurati ulazak u vječno kraljevstvo? Petar o tome kaže: "Vjerom osigurajte krepost, krepošću spoznanje, spoznanjem uzdržljivost, uzdržljivošću postojanost, postojanošću pobožnost, pobožnošću bratoljublje, bratoljubljem ljubav" (1 Pt 1,5-7). Sv. Petar piše krštenima, prema tome spašenima. On piše kako treba učvrstiti taj spas, a taj spas se učvršćuje "umakavši pokvarenosti koja je u svijetu zbog požude" (2 Pt 1,4). Krštenik je već postao zajedničarom božanske naravi, zato je u kršćaninu snaga u borbi protiv požude. Petar međutim traži: "Zbog toga svim marom prionite" (2 Pt 1,5). On piše da je kršćanin spašen, ali je taj spas uvijek iznova ugrožen i stoga ga treba učvrstiti. Zato se traži duhovna terapija. Sv. Petar naglašava: "Tko toga nema, slijep je i kratkovidan; zaboravlja da je očišćen od svojih prijašnjih grijeha" (2 Pt 1,9). Prema tome, prvi papa Katoličke crkve, Petar, jasno govori o spasu koji daje Crkva i o terapiji koju bi Crkva trebala pružati vjernicima.

Potrebu duhovne obnove doživljava svaki čovjek, svako ljudsko društvo to treba. Europa je u posljednjim stoljećima prolazila razvoj prema sve većoj jednostranosti i sve manjoj slobodi,

sve užem promatranju života. Od svestranog duhovnog genija ona se spustila samo na racionalno i svestrano razvila tehničke znanosti. Tražeći slobodu od religijskog tutorstva i osobito dijeleći se od Crkve, ona se odijelila i od svog etičkog dinamizma, te se našla na moralnom bespuću. Razum je postao vrhunski sudac za sve u životu, te je počeo suditi područja za koja nije kompetentan ni sposoban. Misao nije isto što i vrednota. Ne određuje razum što će savjest suditi. Savjest je iznad razuma i sudi ga. Europski je čovjek zaboravio da je gost na zemlji, da ništa što proučava i gdje živi ne pripada njemu, nego je to dobio. Zaboravio je da je njegova sudbina ovisna o Stvoritelju, te da čovjek nije gospodar zemlje, nego njezin upravitelj. Zapadni čovjek želi sebe pretvoriti u stvoritelja, a Boga skinuti s njegovog mjesta.

Tako su se preokrenule vrednote, priroda i čovjekov organizam, društva i nacije, klase i rase, religije i kulture stvorile su terorizme, fundamentalizme, rasne i klasne borbe i tako se s mržnjom, trvenjem, nesporazumima, ratovima i atomskim naoružanjem usmjerile protiv čovjeka. Tako je razvoj zapadnog svijeta čovjeka postavi uza zid, ugrozio ne samo njegov okoliš, nego i njegovu dušu. Zapadni je čovjek pomislio da je savjest njegov tiranin, kojeg treba zbaciti. Zaboravio je da je savjest čovjekov dobročinitelj, kao što je to i svaki drugi organ čovjekova tijela i psihe. Grižnja savjesti samo pokazuje da je u čovjekovom duhu nastao konflikt, rana ili bolest, da je čovjekov duh ugrožen, te da ga treba liječiti i spašavati. To je jednako kao što čovjekovo tijelo doživi bol koja upozorava da je tjelesni



organizam ugrožen. Zapadni je čovjek savjest i Boga pomiješao s autoritetima u državama, ustanovama i društvu. Načinio je krive slike o Bogu i zajedno s njima i samog Boga izbacio iz duše. Tako je čovjek ostao sam usred svemira, nesposoban da ičim vlada, a osobito da samog sebe oslobodi. Čovjek je, kako kaže posljednji Sabor, postao žrtva svojih vlastitih djela.

Pad istočnoeuropske ideologije pokazuje da ne odlučuje čovjek o budućnosti svijeta, nego netko drugi. Protiv svih predviđanja socioloških zakonitosti, srušio se kao trulo stablo bez korijenja golemi sustav čovjekovog porobljavanja. No, čovjek oslobođen iz tih okova našao je u Europi samo drugi političko-ekonomski sustav, ali ne i duhovni mehanizam koji bi ga izliječio i oslobodio. Pali su vanjski okovi, ali su ostali unutarnji. Filozofski sustavi prošlih stoljeća nisu Europi i zapadnom čovjeku pružili sigurnost, nego su još razornije djelovali na dušu čovjeka. Izašavši iz istočnog, našli smo se u zapadnom bespuću. Ono što smo smatrali blagostanjem, bogatstvom i zadovoljstvom u znanstvenom, društvenom i ekonomskom napretku, doživljava se danas kao novo ropstvo i nesposobnost čovjeka da nađe smisao svojih naprezanja. Nikakvo čuda da mnogi danas predviđaju konac zapadne civilizacije. Iz umišljenog slobodarskog duha Zapada i neuvjerljivog bogatstva, morat će svijet iznaći neki drugi sustav da bi se dogodio kvalitetan skok prema novom čovjeku. No, svi ti skokovi neće ništa napraviti na novom čovjeku i novom društvu ako se ne dogodi duhovna preobrazba. Kao što čovjek ima dušu i tijelo, tako ima i društvo. Ako tijelo previše napreduje

a duša zaostane, tijelo postaje beživotno i mora oboljeti. Ako duh raste na račun tijela, onda se on nema gdje razvijati, jer tijelo ne može nositi duhovnu stvarnost. Sklad između duha i tijela, između morala i znanosti, između vrednota i misli, čovjeka i Boga, zemlje i neba, jest osnovni preduvjet za skladan razvoj i istinski suživot među ljudima. Čovjek ne može sam raspolagati ni prirodom, a kamoli sobom. On treba apsolutno, transcendentno biće, on treba Stvoritelja da ga osposobi za djelo na zemlji.

Tako se na vjerničkom, kao i na profanom području, otkriće duhovne terapije pojavljuje kao biser za koji se isplati "sve prodati i kupiti ga". Duhovna preobrazba čovjeka, uklanjanje ideoloških zabluda i predrasuda da bi se živjelo cjelovito, čvrsto stojeći nogama na zemlji a duhom na nebu, mogućnost je da nastane kvalitetna promjena i sasvim novo razdoblje čovječanstva. Povijesno razmišljanje i analiziranje povijesnih promjena i razvoja, pokazuje nužnost takvog puta.

Otkriće duhovne dimenzije i mogućnost duhovne terapije dobrodošlo je svakom čovjeku. Postoji dijagnoza opće čovjekove egzistencijalne smrtonosne bolesti, kao što postoje individualne rane, bolesti i duhovna umiranja od kojih treba čovjeka izliječiti i oživiti ga. Svaki je čovjek zemlje ugrožen neznanjem zašto je morao doći na svijet, odakle je došao i kamo sa smrću odlazi. Svatko je nemoćan da odgonetne svoju sudbinu, da se uhvati u koštac sa svojim slabostima, nemoćima, zlima, da bude gospodar nad svojim bolestima i nad smrću. Svi smo mi ugroženi strahom, jer smo u tuđem svijetu. Na svima nama je odgovornost, jer smo stvoreni slobod-

ni, te za svako svoje djelo doživljavamo pohvalu ili opomenu, grižnju savjesti ili mir. Nitko se ne može domoći neba i vidjeti što se tamo krije. Nitko ne može svojim očima otkriti gdje je Bog. Nitko ne može sebe napraviti dobrim i do kraja poštenim. Svi mi doživljavamo bunt u samima sebi, rascjep između tjelesnih požuda i etičkih zahtjeva, između želja i ideala, između čežnji i razočaranja, između malih ostvarenja i čežnji za potpunim ostvarenjem sebe u moralno-etičkom svijetu. Razdijeljeni smo između brige za sebe i brige za druge, između zdravlja i bolesti, između zahtjeva i nemoći da ih ispunimo. Otkuda egzistencija, čemu zemlja i svemir, tko smo mi i kamo idemo, u čijim smo rukama i kome to odgovaramo, kamo idemo sa smrću, zašto smo tako sami u svojoj boli, patnji i odlaženju u smrt? To je sveobuhvatna, radikalna, temeljna i egzistencijalna dijagnoza čovječanstva i svakog pojedinog čovjeka. Najprije treba čovjeka izliječiti u tim njegovim temeljnim bolestima.

Svaki je pojedinac mučen sukobima sa samim sobom i sa svojom okolinom, ranjen odbačenošću, nesimpatijom i kaznama drugih. Svatko od nas pati od želje da nešto bude i od svoje nemoći da to postigne. Svi se mi mučimo zbog straha od smrti, oružja, ljudi, rata, gubitka sredstava za život, nestanka. Čiji smo i tko stoji iza nas, ima li netko kome smo simpatični i tko će nas štititi? To je osnovno pitanje, koje glasno ili tiho odjekuje u našim dubinama. Čemu patnja, zašto tolike bolesti, zašto se ne može biti slobodan od ovisnosti, zašto tolike krivice, odakle toliko boli koje sami nosimo ili koje drugima zadajemo?

Samo racionalnim putem i samo ljudskim sredstvima na ta pitanja nema ni odgovora ni načina da se liječe rane i da se čovjeka spasi. Kraj svega što je postigao čovjek ostaje zarobljenik svoje vlastite egzistencije. Gdje je izlaz? Posljednji vatikanski sabor kaže: "Crkva vjeruje da se u njezinu Gospodinu i Učitelju nalazi ključ, središte i cilj sve ljudske povijesti" (GS 10). Na drugom mjestu Sabor, dijagnosticirajući čovjekovu situaciju, traži i terapiju: "Ne htijući često priznati Boga kao svoje počelo, čovjek je poremetio i dužno usmjerenje prema svom posljednjem cilju i ujedno sav sklad sa samim sobom, s drugim ljudima i sa svim stvorenjima. Tako je čovjek u samom sebi podijeljen. No sam je Gospodin došao da oslobodi čovjeka i da ga ojača, obnavljajući ga iznutra i izbacujući vani žkneza ovoga svijeta", koji ga je držao u ropstvu grijeha' (GS 13). Sabor govori o toj dijagnozi čovjeka i ovim riječima: "Ne muči čovjeka samo bol i sve veći rasap tijela, nego ga također, dapače još više, muči strah od ugasnuća za vazda" (GS 18).

Posljednji sabor daje zatim temeljnu terapiju za čovječanstvo i pojedinca riječima: "Po Kristu razrješuje se zagonetka boli i smrti, koja nas, izvan njegova evanđelja, satire" (GS 22). On dalje upozorava: "Stvorenje bez stvoritelja iščezava. Štoviše, kad je Bog zaboravljen, stvorenje postaje neshvatljivo" (GS 36). "Kada se naime poremeti hijerarhija vrednota, time što je zlo ispremiješano s dobrim, pojedinci i razne skupine gledaju samo na svoje vlastite interese, a ne na interese drugih. Onda svijet više nije mjesto pravog bratstva, a povećana moć čovjeka prijeti uništenjem samoga čovječanstva. Svu ljudsku

povijest prožimlje teška borba protiv noći i mra-  
ka. Ako, dakle, netko zapita kako bi se moglo  
svladati to bijedno stanje, kršćani ispovijedaju da  
se sve ljudske djelatnosti koje se dnevno nalaze  
u opasnosti zbog oholosti i neurednog seblju-  
blja, moraju pročišćavati i privoditi k savršenstvu  
Kristovim križem i uskrsnućem" (GS 37). U svi-  
jetu postoji snaga koja može preobraziti svijet  
i sačuvati nas od potpunog rasapa i uništenja.  
"Riječ Božja, po kojoj je sve postalo i koja je i  
sama postala tijelom i prebivala na zemlji, ušla  
je kao savršen čovjek u povijest svijeta i u sebi  
je rekapitulirala. Ona nam objavljuje 'da je Bog  
ljubav' i ujedno nas uči da je nova zapovijed  
ljubavi osnovni zakon ljudskog savršenstva pa,  
prema tome, i preobrazbe svijeta. Krist, snagom  
svoga Duha, već djeluje u srcima ljudi" (GS 38).  
"Nepoznato nam je vrijeme dovršenja zemlje i  
čovječanstva, a ne znamo ni način preobrazbe  
svemira", kaže Sabor. "No poučeni smo da Bog  
sprema novi stan i novu zemlju u kojima će vla-  
dati pravednost. Tada pošto smrt bude pobije-  
đena, ono što je bilo sjajno u slabosti i raspad-  
ljivosti, obući će neraspadljivost, ostat će ljubav i  
njezina djela" (GS 39).

Crkva je, dakle, na posljednjem Saboru izrekla  
samu sebe, postavila dijagnozu svijeta i pokazala  
terapiju za patnju, bol i smrt čovjeka.

Na sljedećim stranicama želim pokazati u ra-  
znim dijelovima Crkve konkretizaciju te dijagno-  
ze čovjeka i svijeta te provedbu duhovne tera-  
pije. Većina tih tekstova izlazila je u katoličkom  
tjedniku "Glas Koncila" u 1996. godini. Tamo su  
oni mogli biti pročitani i doživljeni samo jedno-  
kratno. Da bi se u tim tekstovima otkrila nada,

potrebno ih je dublje studirati, češće otčitavati, te otkriti određeni metodološki hod u liječenju čovjekove egzistencijalne bolesti, duhovne ranjenosti, besmislenosti i patnje. Ti su tekstovi izlazili u rubrici "Teološki osvrt" te su unatoč određenog esejističkog stila iskaz teološkog istraživanja na tom području. Oni služe za orijentaciju svima koji studiraju mogućnosti pružanja duhovne pomoći prema metodi hagioterapije.

Ako i ova knjižica bude kamen u izgradnji što efikasnije duhovne terapije, ako nekome otvori oči za stvarnost duhovne dimenzije čovjeka, ako nam svima pruži uvid u neizreciva područja ljudske patnje, ali još više u neizmjerne mogućnosti pružanja duhovnog lijeka i drugovanja sa Stvoriteljem, ako bar nekome dadne više nade da živi i ostane vjeran svom pozivu, ona će imati razlog svoga tiskanja.

Autor

Zagreb, Spasovo 1997.

# SADRŽAJ

|                                                  |     |
|--------------------------------------------------|-----|
| Uvod .....                                       | 5   |
| Suvremena duhovna previranja .....               | 17  |
| Otkriće duhovne terapije .....                   | 23  |
| Hagioterapija .....                              | 29  |
| Duh i duhovne bolesti .....                      | 35  |
| Otkriti i liječiti duhovne bolesti .....         | 41  |
| Pokušaj sinteze duhovnih bolesti .....           | 47  |
| Duhovna pomoć .....                              | 53  |
| Duhovna dimenzija čovjeka .....                  | 59  |
| Duhovne patnje .....                             | 65  |
| Hagiterapija - hod prema čovjekoljubivosti ..... | 71  |
| Primarnost duhovnog područja .....               | 77  |
| Teološke perspektive hagioterapije .....         | 83  |
| Znanstvenost duhovne terapije .....              | 89  |
| Isusov spas za sve ljude .....                   | 95  |
| Duhovna dijagnoza ratnog stradalnika .....       | 101 |
| Duhovna terapija ratnih stradalnika .....        | 107 |
| Duhovno zdravlje .....                           | 113 |
| Literatura .....                                 | 122 |

